

Pojem – vztah k „předmětu“

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2005](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2005](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 17. 2. 2005
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 17. 2. 2005

Pojem – vztah k „předmětu“

„Pojem“ musíme odlišit od jeho „předmětu“; zůstává však nejasné, nakolik lze o pojmu říci, že se k tomuto „předmětu“ sám vztahuje. Je to akt vědomí, který se vztahuje k onomu „předmětu“, a to za pomoci a prostřednictvím pojmu. Vědomí se ovšem ve svých aktech nemusí ke svým „předmětům“ vztahovat za pomoci pojmů, ale může se k nim také (zejména se kdysi mohlo a dovedlo, ale v některých případech ještě dodnes) vztahovat bez nich, může se bez nich obejít. Co tedy transformace aktu vědomí pomocí pojmovosti vlastně přináší nového? Tou novinkou je zavedení resp. ustavení a zavedení ještě jednoho „předmětu“ navíc; tímto předmětem už není nic, na co by se dalo např. prostě ukázat, ale je to jakýsi konstrukt, konstruovaný model, který se ve větší nebo menší míře podobá onomu prvnímu „předmětu“, na který ukázat můžeme. Zavedením pojmů a pojmovosti tedy zároveň zavádíme ještě druhou intencionalitu oproti té první, původní a každou pojmovost předcházející. Myšlenkový akt, který je strukturován také pojmově, se tak vztahuje intencionálně zároveň na dvojí předmět, totiž především na ten, na nějž se může vztahovat i bez pomoci pojmů a pojmovosti, ale vedle toho ještě navíc na druhý „předmět“, který musí být ustaven, konstituován. Ale konstituování tohoto druhého předmětu, kterému budeme zatím říkat „intencionální“, má zvláštní povahu: jakmile je takový intencionální předmět jednou řádně a platně konstituován, nemůže na něm být už nic měněno. Kdybychom něco změnit chtěli, pak je výsledkem jiný takový intencionální předmět (třeba i velmi podobný), zatímco onen jednou (řádně a platně) ustavený může být znovu „míněn“ pouze jako totožný. Funkcí pojmovosti je tedy neobyčejně účinný způsob, jak se vědomím vztáhnout k čemukoli jako k „témuž“. To pak dále znamená, že takový sám se sebou identický intencionální předmět umožňuje, aby se vědomí mohlo k něčemu skutečnému, tj. k „reálnému“ předmětu, vztáhnout opětovně jako k témuž, ačkoliv „identita“ reálného předmětu má zcela jinou povahu než „identita“ předmětu intencionálního. Takováto možnost „identifikace“ dvou a více různých reálných „předmětů“ na určité úrovni abstrakce pak dovoluje se značnou přesností rozhodnout, zda jde i ve skutečnosti o skutečnosti téhož typu, druhu, rodu atd. nebo zda je třeba je podřadit typu, druhu atd. odlišnému. To, co bylo praktikováno již na úrovni předpojmové (ale značně nepřesně, vlastně pouze tentativně a jakoby „na zkoušku“), se teď stává záležitostí přesných odlišování a jakési „klasifikace“.

(Písek, 050217–1.)